

BÖLÜM 7

KAS-İSKELET SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Duygu SOYDAŞ¹
Zeynep KIZILCIK ÖZKAN²

Giriş

Kas-iskelet sisteminin görevleri, vücut şeklinin desteklenmesi ve korunması, iç organların desteklenmesi ve korunması, hareketin sağlanması, kemiklerde kalsiyum ve fosfat depolanması vb. olarak sıralanabilir (1). Kas-iskelet sisteminin fonksiyonları ve hareket etme yeteneği sayesinde bireyler günlük yaşam aktivitelerini ve sosyal yaşamlarını bağımsız bir şekilde sürdürebilmektedirler (2). Kas-iskelet sistemindeki değişiklikler diğer sistemleri de etkilemekte ve yaş gruplarına göre farklılıklar göstermektedir (1,3). Sistemle ilişkili değişiklik ve sorunların belirlenebilmesi için doğru bir değerlendirme ve muayene yapılması gerekmektedir (3).

Kasların, kemiklerin ve eklemlerin muayenesinde kas-iskelet sistemi fonksiyonel parçalara bölünerek değerlendirme yapılmalıdır. Hastaların çene, servikal, torakal ve lomber vertebral kolon, üst ekstremiteler ve alt ekstremiteleri sırasıyla sistematik olarak muayene edilmelidir (1,4). Her bölümün muayenesine hastalar nötral/doğal pozisyonda iken başlanmalıdır (1). Kas-iskelet sistemi değerlendirilmesinin yapılacağı oda aydınlık ve uygun sıcaklıkta olmalıdır. Muayene sırasında değerlendirme yapılan bölgeleri açıkta bırakacak şekilde hastaların kıyafetlerini çıkarmaları gerekmektedir. Bu nedenle sağlık çalışanları hastaların mahremiyetlerini korumalı ve gizliliğe saygı duymalıdır.

¹ Dr., Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, duygu soydas@trakya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6276-2930

² Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, zeynepkizilcik26@hotmail.com ORCID ID: 0000-0003-1892-241X

mevcut (hastada var olan) ya da potansiyel bazı hemşirelik tanıları şunlardır:

- » Travma riski
- » Osteoporoz ilişkili kırıklara bağlı yaralanma riski
- » Çevresel risk faktörleri ilişkili eklem, kas veya kemiklerde yaralanma riski
- » Hareketsizliğe sekonder doku bütünlüğünde bozulma
- » Hareketsizliğe ve üriner staza bağlı üriner sistem enfeksiyonu riski
- » Hareketsizliğe sekonder gastrointestinal motilitede azalmaya bağlı konstipasyon
- » Kas gücünde azalma veya eklemlerde ağrıya bağlı aktivite intoleransı
- » Eklem hareketlerinde ve kas gücünde azalma veya kırık kemiklere bağlı fiziksel mobilitede bozulma
- » Öz bakım eksikliği
- » Disuse (kullanmama) sendromu riski
- » Eklem, kas veya kemik problemleriyle ilgili akut ya da kronik ağrı
- » Kas-iskelet sistemi deformiteleri ile ilişkili beden imgesinde bozulma
- » Hareketsizlik ya da depresyon ilişkili sosyal etkileşimde bozulma
- » Bel ağrısı ilişkili cinsellik örüntülerinde etkisizlik (9).

Sonuç

Kas-iskelet sistemi ile ilişkili patolojik durumlar ağrı, hareketsizlik, günlük yaşam aktivitelerinin bağımsız sürdürülememesi ve yaşam kalitesinde azalma gibi olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Hareketsizlik tüm sistemleri olumsuz etkileyerek farklı sorun ve hastalıkların oluşmasına sebep olabilmektedir. Kaliteli, bireysel ve bütüncül hasta bakımı için, hastalara bakım süreci yaklaşımıyla bakım verilmelidir. İyi bir değerlendirme hemşirelik ve ebellek uygulamaları için oldukça önemlidir çünkü bakım sürecinin ilk aşaması veri toplamadır ve sürecin diğer aşamaları/basamakları veri toplamadan temel almaktadır. Değerlendirmede detaylı hasta öyküsü alınmalı, kas-iskelet sistemini oluşturan yapılar inspeksiyon, palpasyon ve diğer yöntemler ile incelenmelidir. Değerlendirmede kullanılacak tüm yöntemler hakkında hasta ve yakınlarına bilgi verilmeli ve onlara destek olunmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Apau D, Babcock M, Whiteing NL. Examination of the musculoskeletal system. In: Cox CL (ed.) *Physical assessment for nurses and healthcare professionals*. 3rd ed. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell; 2019. p. 287-331.

2. Ovayolu Ö. Kas iskelet sistemi ve ilişkili bozukluklar. Aslan FE, Olgun N (eds.) *Fizyopatoloji* içinde. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi; 2017. p. 503-524.
3. van Giersbergen MY, Argon G. Kas iskelet sisteminin değerlendirilmesi ve klinik karar verme. Aslan FE (eds.) *Sağlığın Değerlendirilmesi ve Klinik Karar Verme* içinde. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi; 2017. p. 479-510.
4. Yavuz D, Özener Ç (eds.). *Yetişkinde fizik muayene temel yöntemler*. İstanbul: Rengin Basımevi; 2011.
5. Vilella RC, Reddivari AKR. *Musculoskeletal examination*. [Updated 2022 Sep 5]. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2023 Jan. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK551505/> (Accessed 12th July 2023).
6. Çakmak M. *Ortopedik muayene*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi; 2016.
7. Griensven HV, Ryder D. Subjective examination. In: Petty N, Ryder D (eds.) *Musculoskeletal examination and assessment a handbook for therapists*. 5th ed. China: Elsevier; 2018. p. 3-34.
8. Jester R. Clinical assessment of the orthopaedic and trauma patient. In: Clarke S, Drozd M (eds.) *Orthopaedic and trauma nursing: an evidence-based approach to musculoskeletal care*. 2nd ed. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell; 2023. p. 75-85.
9. Weber JR, Kelley JH. *Health assessment in nursing*. 5th ed. China: Wolters Kluwer & Lippincott Williams Wilkins; 2014.
10. Otman S, Köse N. *Tedavi hareketlerinde temel değerlendirme prensipleri*. 7. Baskı. Ankara: Pelikan yayıncılık; 2015.
11. Uysal H. Kas-iskelet sisteminin tanılması ve fiziksel muayene. Enç N (ed.) *Sağlık Tanılaması ve Fiziksel Muayene* içinde. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2015. p. 153-184.
12. Bickley LS. *Bates' guide to physical examination and history taking*. 12th ed. China: Wolters Kluwer & Lippincott Williams Wilkins; 2017.
13. Tülek Z. Nörolojik sistem tanılması ve fiziksel muayene. Enç N (ed.) *Sağlık Tanılaması ve Fiziksel Muayene* içinde. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2015. p. 122-152.
14. Örmeci A. Kas, ekstremit ve iskelet sistemi muayenesi-çocuk. Pirgon Ö (ed.) *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizik muayene kitabı* içinde. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Kitabevi; 2019. p. 59-64.
15. Akcan M. Kas-İskelet sistemi ve eklem muayenesi. Türkmen MK, Sönmez F, Tosun A (eds.) *Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarında Kliniğe Giriş* içinde. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2022. p. 205-226.
16. Ryder D, Griensven H. Physical examination. In: Petty N, Ryder D (eds.) *Musculoskeletal examination and assessment a handbook for therapists*. 5th ed. China: Elsevier; 2018. p. 35-121.
17. Babcock M, Boswell GM. Examination of the nervous system. In: Cox CL (ed.) *Physical assessment for nurses and healthcare professionals*. 3rd ed. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell; 2019. p. 185-265.
18. Keleş E, Şimşek E, Salmanı M, ve ark. Eklem hareket açıklığı ölçümünde kullanılan iki akıllı telefon uygulamasının uygulayıcı içi ve uygulayıcılar arası güvenilirliğinin incelenmesi. *Journal of Exercise Therapy and Rehabilitation*. 2016;3(1):21-29.
19. Strakowski J, Fanous M, Kincaid J. Sensory, motor, and reflex examination. In: Malanga G, Mautner K (eds.) *Musculoskeletal Physical Examination An Evidence-Based Approach*. 2nd ed. Philadelphia, PA; Elsevier: 2017. p. 8-17.
20. Ay S, Doğan ŞK. Kas kuvveti ve değerlendirme yöntemleri. Evcik D (ed.) *Kas-iskelet*

- sisteminde pratik ölçme ve değerlendirme* içinde. Ankara: Feryal Matbaacılık; 2008. p. 41-96.
21. Gök H. Eklem hareket açıklığı muayenesi. Evcik D (ed.) *Kas-iskelet sisteminde pratik ölçme ve değerlendirme* içinde. Ankara: Feryal Matbaacılık; 2008. p. 31-40.
 22. Laskowski ER, Johnson SE, Shelerud RA, et al. The telemedicine musculoskeletal examination. *Mayo Clinic Proceedings*. 2020;95(8):1715-1731. doi: 10.1016/j.mayocp.2020.05.026
 23. Ayoğlu T, Ak ES. Kas-iskelet sisteminin cerrahi hastalıkları ve hemşirelik bakımı. Arslan S (ed.) *Cerrahi Hemşireliğinde Temel Kavramlar ve Bakım* içinde. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi; 2021. p. 575-627.
 24. Basit G. Bakımın rehberi: hemşirelik süreci. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;2(2):77-90.
 25. Eyüboğlu G, Çalışkan N. Hemşirelerin fiziksel muayene becerilerini kullanmalarındaki engeller. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;8(2):57-61.